Published September 25, 2023

Klapalekiana, **59**: 131–135, 2023
ISSN 1210-6100

Vzpomínka na Ing. Bořivoje Zbuzka (1955–2022)

Memory of Bořivoj Zbuzek (1955–2022)

V červenci 2022 jsme se rozloučili s Bořivojem Zbuzkem. Ačkoliv se Bořek entomologii nikdy nevěnoval na plně profesionální úrovni, provázel ho zájem o ni po většinu jeho života. Výborné průpravy na cestě k broučkaření se mu dostalo v kroužku mladých entomologů, vedeném Jaromírem Strejčkem. Po ukončení středoškolského vzdělání na gymnáziu v Praze-Libni vystudoval Vysokou školu zemědělskou v Praze, kde dokončil studium v roce 1980 a kde následně absolvoval postgraduální studium oboru fytotechnického, specializace ochrana rostlin. Jeho diplomová práce se zabývala pestřenkami (Syrphidae), jakožto přirozenými nepřáteli kyjatky hrachové – *Acyrthosiphon pisum* (Harris, 1776) – na vojtěšce, závěrečná práce z postgraduálního studia sledovala ovlivnění vybraných skupin půdní fauny herbicidy.

Po ukončení vysokoškolského studia nastoupil do Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského. V tomto ústavu, a po reorganizaci v roce 1996 v nástupnické organizaci Státní rostlinolékařské správě (SRS), působil na úseku ochrany rostlin, a v SRS také jako mluvčí této organizace. V posledním období před odchodem do důchodu v roce 2020 pracoval ve Výzkumném ústavu rostlinné výroby, v.v.i., ve výzkumném týmu Genové banky. Byl u vzniku oborového časopisu Rostlinolékař, v němž řadu let působil ve funkci šéfredaktora.

Od roku 1975 byl členem entomologické společnosti, v České entomologické společnosti pracoval řadu let jako člen revizní komise. Byl i členem Sekce ochrany rostlin České zemědělské společnosti a následně i její nástupnické organizace, České společnosti rostlinolékařské. Třicet let pracoval ve výkonných výborech těchto společností.

Postupně soustředil svůj zájem o brouky na čeleď kovaříkovití (Elateridae). Pravidelně se účastnil entomologických schůzek v pražských hospůdkách. Pro své kolegy ochotně a spolehlivě určoval kovaříky z Česka, Slovenska i z dalších evropských zemí. Účastnil se mnoha entomologických tuzemských i zahraničních expedic, v terénu pracoval houževnatě a neúnavně.

Ze společných cest si jej pamatujeme jako dobrého, milého a nekonfliktního společníka. První větší entomologické výpravy podnikal Bořek s pražskými kolegy, po roce 2004 se přidal do společnosti specialistů na kovaříky (Petr Brůha, Josef Mertlik, Tamás Németh, Václav Dušánek, Martin Samek), jejichž výpravy byly často velmi úzce zaměřené, např. na rody *Athous* Eschscholtz in Thon, 1829, nebo *Dima* Charpentier, 1825. Tyto výpravy vedly do Albánie, Bulharska, Francie, Maďarska, Makedonie, Portugalska, Rumunska, Řecka, Španělska a Turecka. Své zkušenosti z časopisu Rostlinolékař uplatnil Bořek i v internetovém časopisu Elateridarium, jehož se stal od jeho vzniku v roce 2007 šéfredaktorem. Redigoval 16 ročníků tohoto časopisu v celkovém rozsahu více než 3000 stran. Podle názoru redakce, vyjádřeného v rozloučení s Bořkem na domovské stránce Elateridae.com, prošly zaměření i forma časopisu svým vývojem, a to, jak vypadá časopis dnes, je do značné míry Bořkovou zásluhou. V letech 2006–2020 se významně podílel na faunistickém mapování druhů čeledí Cerophytidae, Elateridae, Eucnemidae, Lissomidae a Throscidae (Coleoptera: Elateroidea) Česka a Slovenska, prováděném Josefem Mertlikem, kterému poskytoval každoročně výsledky svých determinací českých a slovenských kovaříků od českých sběratelů a průzkumníků.

Kromě entomologie měl Bořek celou řadu velmi různorodých zájmů. Byl aktivním atletem, dobře a rychle běhal, vynikal zejména na delších tratích, a to i v pozdějším věku, například celkem 43× absolvoval tradiční přespolní běh Velká kunratická. K jeho dalším zálibám patřily včelaření, teraristika, hudba a další kulturní aktivity, cestování, vodáctví a fotografování.

Na prvním místě v Bořkově životě byla ale jeho rodina. Svou životní pouť spojil s manželkou Helenou, se kterou žil po 40 let v harmonickém vztahu a s níž vychoval jako starostlivý otec dvě děti. V osobním životě byl Bořek přátelský a nezištný, vždy ochotný pomoci. Byl velice činorodý, pečlivý a systematický. Byl ale také velmi zásadový, s jasně vyhraněnými občanskými postoji, které dovedl v každé době otevřeně zastávat.

Do důchodu měl Bořek celou řadu plánů, mimo jiné se těšil na to, jak si bude užívat vnoučat, což mu osud bohužel příliš nedopřál. Přestože byl celý život sportovcem a v pravdě bojovníkem, boj s vleklou a zákeřnou chorobou nevyhrál. Zůstává nejen v našich vzpomínkách, jeho stopy jsou trvalé i v oborech rostlinolékařství a entomologie.

Na Bořkovu počest byly pojmenovány dva druhy kovaříků: *Athous zbuzeki* Platia et Gudenzi, 2007, a *Dima zbuzeki* Mertlik, Németh et Kundrata, 2017.

Tomáš RŮŽIČKA, Praha
Vladimír NOVÁK, Praha
Petr HEŘMAN, Křivoklát

S Bořkem jsem se poznal na gymnáziu v Praze-Libni, chodil o rok výš do přírodovědné třídy. Byli jsme jediní dva zrzouni v ústavu, Bořek již tenkrát s pověstným copánkem svázaných vlasů. Líbila se nám stejná děvčata, bohužel my jim většinou ne. Po absolvování gymnázia mi zmizel z očí, tehdy jsem ještě netušil, že nás společná láska k přírodě a zejména k hmyzu opět svede dohromady. Tak jsme spolu s kamarády entomology jezdili na exkurze hlavně na Slovensko. Vybavuji si návštěvu východoslovenských Petrovců a zbytku bukového pralesa, kde Bořek nacházel vzácné kovaříky, brouky z této čeledi už tehdy preferoval. Zajímaly jej i ostatní „vzácnosti", které jsme tam viděli mnohdy poprvé živé v přírodě – potemníci *Laena reitteri* Weise, 1877 a *Platydema dejeanii* Laporte et Brullé, 1831, nebo druh *Endophloeus markovichianus* (Piller et Mitterpacher, 1783) (Coleoptera: Zopheridae).

Tak doufám, Bořku, že teď sedíš v entomologické hospodě někde v nebi, povídáš si o broucích a popíjíš dobré pivo s kolegy již dříve odešlými.

Vladimír NOVÁK, Praha

S Bořkem jsem se spřátelil na vysoké škole, kde jsme se potkávali na příležitostných expedicích tamního entomologického kroužku. Poté jsme se sešli i na stejném pracovišti a začali jsme jezdit na společné výpravy. Ne všechny výpravy byly veleúspěšné. Počátkem května roku 1989 jsme se s Bořkem, kolegou Zdeňkem Kačenkou a jeho dýchavičnou škodovkou vypravili z Prahy do Nové Sedlice. Do místa určení jsme dorazili až druhý den odpoledne, neboť auto neumožňovalo rychlejší jízdu a v posledním kopci dokonce vypovědělo službu. Při podvečerním sběru jsme sice narazili na několik zajímavých druhů, Bořek měl radost zejména z kovaříka *Ampedus tristis* (Linnaeus, 1758), ale na tu dlouhou cestu to bylo poměrně málo. Dalšího dne ze sběru také nic nebylo, záhy se ochladilo, začal padat sníh s deštěm, poté prudký trvalý déšť. Došlo k rozvodnění místních toků a my jsme museli ujíždět před velkou vodou. Při zpáteční cestě jsme již jen paběrkovali a při přespání v Liptovském Jánu jsem si po koupeli v termálním pramenu a následném vynoření do chladného vzduchu přivodil akutní blokádu zad.

Když se po roce 1989 otevřely hranice, vedly naše cesty do pro nás exotických zemí, z nichž na prvním místě bylo Turecko, v té době pro entomologa země zaslíbená. V roce 1991 na přelomu dubna a května jsme do Turecka vyrazili s Bořkem a s legendární CK Burke, která organizovala poznávací zájezdy do nových destinací. Při dvoudenním přechodu vrcholu Ak Dağlar v provincii Antalya jsme se z entomologicky pochopitelných důvodů zdrželi oproti turisticky zaměřenému zbytku výpravy v cedrovém lese. Když jsme pak za tmy scházeli hladoví a žízniví poněkud nejistě krkolomnou kozí stezkou do údolí za tušeným zbytkem výpravy, hned u prvního stavení se nás ujali místní lidé, kteří nám nedovolili odejít, aniž by nás nepohostili tím, co jejich chudé obydlí poskytlo. Dlouho jsme pak vzpomínali na jedinečnou chuť čaje i příjemnou atmosféru hovoru, jehož obsah jsme při jazykové bariéře tušili jen mlhavě.

Hranice se pro nás neotevřely jen směrem do zahraničí. K entomologickým exkurzím se tak na krátkou dobu, než byl vyhlášen NP Podyjí, otevřelo pohraniční pásmo, kde jsme s Bořkem při několika výpravách prováděli entomologický průzkum. Při jednom z těchto výletů, plném nevšedních zážitků, kdy jsme mimo jiné nalezli střevlíčka *Lebia marginata* (Geoffroy in Fourcroy, 1785), jsme uondaní dorazili přes vinici Šobes k pohostinskému zařízení, v němž jsme k našemu velkému překvapení kromě výborné večeře za přijatelnou cenu ochutnali i lahodné víno z místní vinice. Euforie toho večera pak byla umocněna při probírání našich objevů s kolegy Martinem Škorpíkem a Svatoplukem Bílým.

Když jsem byl před nedávnem požádán redakcí o sepsání příspěvku při příležitosti Bořkových pětašedesátin, Bořek ve své skromnosti návrh této formy oslavy odmítl. Netušili jsme tehdy bohužel, že zanedlouho na něj budeme jen vzpomínat. Bořku, vzpomínáme a chybíš nám.

Tomáš RŮŽIČKA, Praha

Obr. 1. Makedonie, Galičica. Fotografie Josef Mertlik, 24.V.2014.
Fig. 1. Macedonia, Galičica. Photography by Josef Mertlik, 24.v.2014.

BIBLIOGRAFIE – BIBLIOGRAPHY

Publikace ve vědeckých časopisech a kapitoly v knihách – Publications in scientific journals and chapters in books.

ZBUZEK B. & NOVÁK V. 1998: Z přírodovědných sbírek muzea VI – Brouci (Coleoptera) 5 – Elateridae, Lissomidae. [From the Nature Sciences Collections of the Museum VI – Beetles (Coleoptera) 5 – Elateridae, Lissomidae]. *Studie a Zprávy Oblastního Muzea Praha-východ* **13**: 174–188 (in Czech).

MERTLIK J., JENIŠ I. & ZBUZEK B. 2007: New records on the distribution of some species of the family Eucnemidae (Coleoptera). *Elateridarium* **1**: 92–96.

ZBUZEK B. 2008: Jak se chytá nový druh (Coleoptera: Elateridae). [How to catch a new species (Coleoptera: Elateridae)]. *Elateridarium* **2**: 41–44 (in Czech).

MERTLIK J., JENIŠ I. & ZBUZEK B. 2009: New records on the distribution of some species of the family Melasidae (Coleoptera) – II. *Elateridarium* **3**: 1–6.

ZBUZEK B. 2017: Elateridae (kovaříkovití). Pp. 343–347. In: HEJDA R., FARKAČ J. & CHOBOT K. (eds): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red list of threatened species of the Czech Republic. Invertebrates. *Příroda* **36**: 1–612 (in Czech and English).

ZBUZEK B. 2017: Lissomidae. P. 379. In: HEJDA R., FARKAČ J. & CHOBOT K. (eds): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red list of threatened species of the Czech Republic. Invertebrates. *Příroda* **36**: 1–612 (in Czech and English).

HÁVA J., ZBUZEK B. & MERTLIK J. 2018: Nosodendron fasciculare (A. G. Olivier, 1790) a new species for Greece and Bulgaria (Coleoptera: Nosodendridae). *Elateridarium* **12**: 212–213.

HEŘMAN P. & ZBUZEK B. 2018: Faunistické zprávy ze západních Čech – 13. Coleoptera: Elateridae. [Faunistic records from western Bohemia – 13. Coleoptera: Elateridae]. *Západočeské Entomologické Listy* **9**: 42–43 (in Czech).

ŠTROBL M., SASKA P., SEIDL M., KOCIAN M., TAJOVSKÝ K., ŘEZÁČ M., SKUHROVEC J., MARHOUL P., ZBUZEK B., JAKUBEC P., KNAPP M. & KADLEC T. 2019: Impact of an invasive tree on arthropod assemblages in woodlots isolated within an intensive agricultural landscape. *Diversity and Distribution* **25**: 800–813.

KOZEL P., ŠEBEK P., PLÁTEK P., BENEŠ J., ZAPLETAL M., DVORSKÝ M., LANTA V., DOLEŽAL J., BAČE R., ZBUZEK B. & ČÍŽEK L. 2021: Connectivity and succession of open structures as a key to sustaining light demanding biodiversity in deciduous forests. *Journal of Applied Ecology* **58**: 2951–2961.
ZÚBER M. & Zbuzek B. 2023: Faunistic records from the Czech Republic – 542. Coleoptera: Chrysomelidae: Chrysomelinae. *Klapalekiana* **59**: 128.

Popularizující články, recenze a další příspěvky se vztahem k entomologii **a rostlinolékařství – Popularizing articles, reviews and other contributions** related to entomology and phytopathological science.

ROUSEK J. & ZBUZEK B. 1993: Nově povolené přípravky na ochranu rostlin. [Newly authorized plant protection products]. *Rostlinolékař* **4 (3)**: 18−21 (in Czech).
ZBUZEK B. 1993: Nově povolené přípravky na ochranu rostlin. [Newly authorized plant protection products]. *Rostlinolékař* **4 (4)**: 12−14 (in Czech).
ZBUZEK B. 1994: Ještě něco o pokusech s pesticidy. [One more thing about pesticide experiments]. *Rostlinolékař* **5 (4)**: 13−14 (in Czech).
ZBUZEK B. 1995: Nově povolené přípravky na ochranu rostlin. [Newly authorized plant protection products]. *Rostlinolékař* **6 (2)**: 26−30 (in Czech).
ZBUZEK B. 1997: Slavnostní zahájení činnosti Státní rostlinolékařské správy. [Ceremonial opening of the State Phytosanitary Administration]. *Rostlinolékař* **8 (2)**: 30 (in Czech).
ZBUZEK B. 1997: Jaká je ochrana ozimé řepky v ČR. [What is the protection of winter rape in the Czech Republic]. *Rostlinolékař* **8 (3)**: 4−7 (in Czech).
ZBUZEK B. 1997: XIV. slovenská a česká konference o ochraně rostlin. [XIV. Slovak and Czech conference on plant protection]. *Rostlinolékař* **8 (4)**: 2−3 (in Czech).
ZBUZEK B. 1998: Znáte choroby a škůdce okrasných dřevin? [Do you know diseases and pests of ornamental woody plants?]. *Rostlinolékař* **9 (3)**: 18 (in Czech).
ZBUZEK B. 2000: II. Rostlinolékařské dny. [II. Phytopathological days]. *Rostlinolékař* **11 (1)**: 19−20 (in Czech).
ZBUZEK B. 2000: Bramboráři hodnotili. [Potato growers rated]. *Rostlinolékař* **11 (6)**: 23−24 (in Czech).
ZBUZEK B. 2001: Co je nového v ochraně rostlin? (What is new in plant protection?). *Rostlinolékař* **12 (1)**: 5−7 (in Czech).
ZBUZEK B. 2001: Vyšla Praktická příručka pro zacházení s přípravky na ochranu rostlin. (Practical handbook for manipulating with plant protection products was published). *Rostlinolékař* **12 (3)**: 15 (in Czech).
ZBUZEK B. 2001: Škůdci kulturních rostlin z třídy hmyzu. (Insect pests of cultural plants). *Rostlinolékař* **12 (5)**: 21−22 (in Czech).
ZBUZEK B. 2001: Atlas poškození lesních dřevin. (Atlas of forest tree damages). *Rostlinolékař* **12 (6)**: 24−25 (in Czech).
ZBUZEK B. 2002: Bilnji lekar – časopis Srbské rostlinolékařské společnosti. (The magazine of Plant Protection Society of Serbia). *Rostlinolékař* **13 (1)**: 23 (in Czech).
ZBUZEK B. 2002: Doplňujte odborné znalosti! (Follow up special information!). *Rostlinolékař* **13 (1)**: 26−27 (in Czech).
ZBUZEK B. 2002: Doplňte si odbornou knihovnu. (Complete your specialized library). *Rostlinolékař* **13 (3)**: 26 (in Czech).
ZBUZEK B. 2002: Černopáska bavlníková Helicoverpa armigera (Hübner). (Cotton bollworm). *Rostlinolékař* **13 (6)**: vložená příloha (in Czech).
ZBUZEK B. 2003: Rostlinolékařské dny v Německu a Česku. (Phytopathological days in Germany and the Czech Republic). *Rostlinolékař* **14 (1)**: 22−23 (in Czech).
ZBUZEK B. 2003: Změny v registraci přípravků na ochranu rostlin. (Changes in the registration of plant protection products). *Rostlinolékař* **14 (1)**: 26−27 (in Czech).
ZBUZEK B. 2003: Brouci (Coleoptera) – I. část. [Beetles (Coleoptera) – Part I]. *Rostlinolékař* **14 (4)**: 11−13 (in Czech).
ZBUZEK B. 2003: Brouci (Coleoptera) – II. část [Beetles (Coleoptera) – Part II]. *Rostlinolékař* **14 (5)**: 12−16 (in Czech).
ZBUZEK B. 2003: Doplňte si knihovničku. (Fill up your bookcase). *Rostlinolékař* **14 (5)**: 23−24 (in Czech).
ZBUZEK B. 2004: Jiří Madar slaví již šedesátku. (Jiří Madar celebrates his 60th anniversary). *Rostlinolékař* **15 (6)**: 29 (in Czech).
ZBUZEK B. 2004: Jak je to se jmény skladištních škůdců? (What are the names of pests in stores?). *Rostlinolékař* **15 (6)**: 33 (in Czech).
ZBUZEK B. 2006: Doplňte si knihovničku. (Complete your bookcase). *Rostlinolékař* **17 (3)**: 34 (in Czech).

Obr. 2. Španělsko, San Pablo de Buceite, s Václavem Dušánkem. Fotografie Josef Mertlik, 20.V.2011.
Fig. 2. Spain, San Pablo de Buceite, with Václav Dušánek. Photography by Josef Mertlik, 20.v.2011.

ZBUZEK B. 2007: Za zásluhy o rozvoj rostlinolékařství. (Credited with phytosanitary care development). *Rostlinolékař* **18 (4)**: 36−37 (in Czech).

ZBUZEK B. 2007: X. rostlinolékařské dny se blíží. (Xth Phytopathological days are coming soon). *Rostlinolékař* **18 (6)**: 41 (in Czech).

ZBUZEK B. 2008: Máte doma nezvané hosty? (Do you have intruders at home?). *Rostlinolékař* **19 (3)**: 38 (in Czech).

ZBUZEK B. 2009: Ing. Zdeněk Koleška osmdesátníkem. (Eightieth live anniversary of Zdeněk Koleška). *Rostlinolékař* **20 (1)**: 36 (in Czech).

ZBUZEK B. 2009: Škodliví činitelé bramboru. (Harmful agents of potato). *Rostlinolékař* **20 (2)**: 35−36 (in Czech).

ZBUZEK B. 2010: XIII. rostlinolékařské dny – 3. až 4. 11. 2010. (XIIIth Phytopathological days – 3rd–4th November 2010). *Rostlinolékař* **21 (6)**: 38 (in Czech).

ZBUZEK B. 2016: Rostlinolékař – jak běžel čas. (Plant Health Care Journal – As Time Passed). *Rostlinolékař* **27 (5)**: 35–37 (in Czech).

ZBUZEK B. 2016: Recenze knihy Choroby a škůdci na zahradě, autor Jaroslav Rod. (Review of Book Plant Disease and Pest of the Garden). *Rostlinolékař* **27 (6)**: 32–33 (in Czech).